



LEESBOEK OF FACEBOOK

Jongeren komen tijd tekort om al hun sociale contacten te onderhouden, te sporten, te shoppen, te gamen, huiswerk te maken en uit te gaan. Tijd voor lezen lijkt niet meer te bestaan, dat is voor heel andere mensen uit een heel andere tijd. Tenzij we de sociale media en literatuur weten te verbinden, zoals Elise Kremer in dit artikel uiteenzet.

ELISE KREMER

'Ik lees nooit, echt niet. Ik doe liever iets anders!', antwoordt Stan uit havo 3 zijn docent Nederlands op de vraag welk boek hij het laatst heeft gelezen. Hij meent

het en de anderen zijn blij dat hij zo eerlijk is. Een docent krijgt nog wel eens een gewenst antwoord, maar niet van Stan, die is oprecht zichzelf. Hij zou niet weten welk boek hij het laatst gelezen heeft.

Jongens, en in mindere mate meisjes, raken hun

leeshonger helemaal kwijt als ze in de puberteit komen. Op de basisschool las de meester nog voor, *De kleine kapitein* en later *Oorlogswinter*. Voor meiden is de reeks *Hoe overleef ik...* zeker nog van betekenis in de brugklas. Daarna droogt het op. Tot daar de bovenbouw komt. Dan moet het wel, lezen voor je lijst. Maar juist daar raken leerlingen er goed van overtuigd: hun afkeer voor lezen is gegrond!

Hoe krijg je Stan en zijn klas dan toch aan het lezen? Met kennis van leesniveaus, adolescentenromans, lezen in de les en weblogs van de leerlingen kun je een heel eind komen.

Leesniveaus

Nog voordat het werkelijke lezen begint, zou de leerling zich een realistisch beeld moet vormen van zijn eigen leesniveau. Dat kan aan de hand van zes profielen die door Witte (2008) zijn opgesteld en die op zijn website <www.lezenvoordelijst.nl> staan (zie tabel op de volgende bladzijde).

Door in de klas deze site te bekijken en erover te pra-

ten, kunnen de leerlingen hun startniveau inschatten en weten ze wat een hoger niveau inhoudt. Witte heeft een bruikbare lijst van 200 titels samengesteld, waaruit de leerling een boek kan kiezen dat bij hem past. Dat geeft hem het gevoel zijn eigen leesproces in de hand te hebben, wat een stimulans is voor de leesmotivatie.

Adolescentenliteratuur

Een ander positief effect op de leeshouding van jongeren valt te verwachten van een speciaal op hen gericht literair genre: de adolescentenroman. De personages en de thematiek van deze roman, de innerlijke groei naar volwassenheid, zou de groep van twaalf tot vierentwintig jaar aanspreken en de mogelijkheid bieden tot identificatie (De With, 2005). Het verhaal moet echt en herkenbaar zijn, zodat erover gereflecteerd kan worden. De levensfase tussen jeugd en volwassenheid staat in deze romans centraal. Juist hierdoor kan de literaire adolescentenroman een vloeiende overgang verzorgen van jeugdliteratuur naar volwassenenliteratuur.

Docenten Nederlands kennen nog veel scepsis bij

	NIVEAU 1	NIVEAU 2	NIVEAU 3	NIVEAU 4	NIVEAU 5	NIVEAU 6
literaire competentie	zeer beperkt	beperkt	noch beperkt, noch uitgebreid	enigszins uitgebreid	uitgebreid	zeer uitgebreid
moeilijkheid tekst	zeer eenvoudig	eenvoudig	noch eenvoudig, noch complex	enigszins complex	complex	zeer complex
voorbeeld	Keuls <i>Floortje Bloem</i>	Oberski <i>Kinderjaren</i>	Krabbé <i>Het gouden ei</i>	Mulisch <i>De aanslag</i>	Couperus <i>De stille kracht</i>	Nooteboom <i>Rituelen</i>
startniveau hv4	onvoldoende	normaal	hoog	excellent		
eindniveau h5	zeer onvoldoende	onvoldoende	normaal	hoog	excellent	
eindniveau v6	zeer onvoldoende	zeer onvoldoende	onvoldoende	normaal	hoog	excellent

De zes leesniveaus volgens Witte (2008). Zie ook <www.lezenvoordelijst.nl>

adolescentenliteratuur. Om te beginnen zien zij het als hun culturele plicht om de leerling bekend te maken met echte literaire kwaliteit. Ten tweede is veel jongerenliteratuur vertaald werk en dat ligt bij veel neerlandici gevoelig. De derde verklaring voor de terughoudendheid is dat docenten nog niet echt bekend zijn met het genre, zij hebben zelf nog maar weinig titels gelezen (Meintema, 2010).

Adolescentenromans, *young adult fiction* of *crossovers* worden omarmd door uitgeverijen, bibliotheken en boekwinkels. Sommige uitgeverijen hebben inmiddels een youngadultredacteur in dienst. Met hun fraaie websites proberen zij de doelgroep te bereiken. In bibliotheken en winkels is de opmars van het genre zichtbaar aan de kasten met alleen youngadultliteratuur. Zelfs de Stichting Lezen doet mee met het marketingblad *Young Adult Books*, dat vol staat met reclame voor nieuwe titels. Kortom, de verspreiding van de adolescentenroman is in de handen van de commercie terechtgekomen. Daarmee heeft dit genre wel een grote kans op een doorbraak en dat lijkt me in het voordeel van de *young adult* zelf.

Lezen in de les

Het achtste uur op donderdag, na een gymles, staat Nederlands op het rooster van havo 3. De leerlingen hebben al hun energie van die dag verspeeld, zo lijkt het als ze binnendruppelen. De walm van deo verdooft ook de laatste wakkere leerling, zodat ze allemaal apathisch op hun stoelen zitten. Gelukkig mogen de jongelui hun leesboek op tafel leggen, gelukkig hoeven ze even niet op te letten, gelukkig mogen ze een halfuur lezen. On-

danks de vermoeidheid en het slechte moment van de dag concentreert de klas zich volop.

Na een halfuur beginnen enkele leerlingen te wiebelen op hun stoel; tijd om te stoppen. Nu is er nog ruimte om te praten over het verhaal, de hoofdpersoon, de spanning, de flashbacks of wat dan ook. Dat kan in groepjes, maar ook klassikaal. Mijn ervaring is dat dat ook werkelijk gebeurt. Ik zie dat jongens en meisjes vrijuit hun ideeën over het boek durven te delen met elkaar. Bij de grootste leeshater bespeur ik zelfs trots in zijn stem als hij zegt dat hij zijn boek ‘leuk’ vond. Het klinkt misschien allemaal wat romantisch en erg braaf, maar de leerlingen geven zelf aan dat zij dergelijke lessen plezierig vinden. Het blijkt dat met het lezen in de les leerlingen een positieve leeservaring opdoen.

Virtuele leesclub

Stan en zijn klasgenoten ontmoeten elkaar na schooltijd op Hyves en Facebook, ze twitteren hun hele dagbesteding heen en weer, en ze maken surfend huiswerk. Literatuur hoort daar niet bij. Of wel? Het kan wel. Naast de prima websites <www.literatuurgeschiedenis.nl>, <www.literatuur.nu> en <www.lezenvoordelijst.nl> zijn er de literaire blogs. Op zo’n blog kun je naar hartenlust meedelen wat jij vindt van je boek. Er bestaan al dergelijke blogs waarop je literair nieuws kunt vinden en recensies. Veel aardiger wordt het wanneer de klas zelf een blog maakt (Visser, 2010).

Het opzetten van een blog is eenvoudig zelf te doen met bijvoorbeeld <www.wordpress.com>. Op de site van

Leerlingen ontmoeten elkaar na schooltijd op Hyves en Facebook, ze twitteren hun hele dagbesteding heen en weer, en ze maken surfend huiswerk. Literatuur hoort daar niet bij. Of wel?

WordPress word je stap voor stap begeleid naar je eigen blog. Ik heb het anders aangepakt. Omdat ik geen dag langer wilde wachten, heb ik havo 3 uitgelegd wat ik wilde gaan doen, naast het lezen in de klas. Vijf leerlingen staken enthousiast hun vinger op, zij wisten wel hoe je een blog moet opzetten! Twee uur later kreeg ik van een van hen een mailtje met de link naar het nieuwe literatuurblog en nog diezelfde avond stonden er berichtjes bij van zes leerlingen uit h3c! Het opzetten van een literair blog kun je dus goed aan een leerling overlaten.

Inmiddels heeft h3c zijn blog ingericht naar eigen idee en smaak. Regelmatig ontdek ik dat Ons Blog weer mooier is geworden, dankzij de moderator, die ik zo nu en dan beloon met een week vrijstelling van het huiswerk. Verder blijkt dat vrijwel alle leerlingen enthousiast zijn, ook de stille. Ze schrijven persoonlijke berichtjes, die door de hele klas gelezen kunnen worden. De klas creëert zo zijn eigen virtuele leesclub. H3c begon voorzichtig met korte stukjes en foto’s van de omslag. Martijn schreef over het ouderwetse taalgebruik, Mike vond zijn boek ‘een beetje apart, want je werd in het verhaal aangesproken door de schrijver’.

Wat moet je doen als docent? Je geeft huiswerk op: werk een keer per week je blog bij. Om de leerlingen aan te sturen, post je op hetzelfde blog iedere week een speerpunt: de ene week karakterbeschrijvingen, een week later de verteltijd en vertelde tijd en vervolgens ruimte en plaats. Geef daarbij wel aan uit hoeveel woorden de post moet bestaan. Wanneer je dat wilt, kun je een beoordeling koppelen aan de blogposts. Op deze manier is het blog een digitale variant van het klassieke leesdossier. Dat leert hun pakkend schrijven, gericht op hun eigen medebloggers. Dit is dan ook gelijk de kracht van zo’n blog: je bereikt je hele klas, het is hip en het sluit aan bij de jongeren.



Actie Red de Lezer

Dat jongeren nauwelijks lezen, is wel te verklaren. De leeslol is er bij velen echt vanaf. Ze worden niet vrolijk van het dwingend advies van hun docent toch vooral de hoogstaande literatuur te lezen. Gelukkig kan de voorzichtige lezer nu zelf ontdekken welke boeken wél bij hem passen. Bovendien groeit de markt van de adolescentenromans, waarmee een brug geslagen wordt tussen jeugdliteratuur en volwassenenliteratuur. Bij de docenten bestaat nog wel koudwatervrees voor het genre, maar met initiatieven en commerciële hulp van de uitgeverijen, bibliotheken en boekwinkels krijgt de adolescentenroman zeker bestaansrecht. Het daadwerkelijke lezen wordt op gang gebracht door een half lesuur aan vrij lezen te besteden.

Ten slotte is een literair blog van een klas een hot medium waar leerlingen met hun eigen woorden elkaar bereiken. Dat kan bovendien een mooie vervanger zijn van het dodelijk saaie schrijfdossier. Er is duidelijk nog hoop voor de verloren leeszieltjes. Heel de klas lacht, als Stan grijnst: ‘Ik kan nog worden gered!’ ■

LITERATUUR
Meintema, R. (2010). *Kennismaking met jongerenliteratuur*. Rotterdam: Passionate Bulkboek.
Visser, J. (2010). *Kennismaking met literaire bloggers*. Rotterdam: Passionate Bulkboek.
With, J. de. (2005). *Overgangsliteratuur voor bovenbouwers? Een onderzoek naar het functioneren van de literaire adolescentenroman*. Amsterdam: Stichting Lezen.
Witte, T. (2008). *Het oog van de meester: De literaire ontwikkeling van havo- en vwo-leerlingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs*. Delft: Eburon.